

ЕТНОГРАФСКИ
ИНСТИТУТ САНУ

ГЛАСНИК

Етнографског
института
САНУ

LXVI(1)

Београд 2018.

ГЛАСНИК ЕТНОГРАФСКОГ ИНСТИТУТА САНУ LXVI (1)

BULLETIN OF THE INSTITUTE OF ETHNOGRAPHY SASA LXVI (1)

INSTITUTE OF ETHNOGRAPHY SASA

BULLETIN

OF THE INSTITUTE OF ETHNOGRAPHY

LXVI

No. 1

Chief Editor:

Dragana Radojičić, PhD (Institute of Ethnography SASA)

Editor:

Srđan Radović, PhD (Institute of Ethnography SASA)

International editorial board:

Milica Bakić-Hayden, PhD (University of Pittsburgh), Ana Dragojlović, PhD (University of Melbourne), prof. Peter Finke, PhD (University of Zurich), prof. Karl Kaser, PhD (Karl-Franzens University, Graz), Gabriela Kilianova, PhD (Institute of Ethnology of the Slovak Academy of Sciences, Bratislava), prof. Kjell Magnusson, PhD (University of Uppsala), prof. Marina Martynova, PhD (Institute of Ethnology and Anthropology Russian Academy of Sciences, Moscow), Ivanka Petrova, PhD (IEFEM – Bulgarian Academy of Sciences, Sofia), Tatiana Podolinska, PhD (Institute of Ethnology of the Slovak Academy of Sciences, Bratislava), Jana Pospišilova, PhD (Institute of Ethnology of the Czech Academy of Sciences, Brno), Ines Prica, PhD (Institute of Ethnology and Folklore Research, Zagreb), Ingrid Slavec Gradišnik, PhD (Institute of Slovenian Ethnology RC SASA, Ljubljana).

Editorial board:

Gordana Blagojević, PhD (Institute of Ethnography SASA), Ivan Đorđević, PhD (Institute of Ethnography SASA), prof. Ildiko Erdei, PhD (Faculty of Philosophy, Belgrade), prof. Ljiljana Gavrilović, PhD (Institute of Ethnography SASA), Jelena Jovanović, PhD (Institute of Musicology SASA, Belgrade), Aleksandra Pavićević, PhD (Institute of Ethnography SASA), Lada Stevanović, PhD (Institute of Ethnography SASA), academician Gojko Subotić, PhD (Serbian Academy of Sciences and Arts, Belgrade).

Advisory board:

Prof. Jelena Đorđević, PhD (Faculty of Political Sciences, Belgrade), prof. Maja Godina Golija, PhD (Institute of Slovenian Ethnology RC SASA, Ljubljana), Renata Jambrešić Kirin, PhD (Institute of Ethnology and Folklore Research, Zagreb), Miroslava Lukić Krstanović, PhD (Institute of Ethnography SASA), Mladena Prelić, PhD (Institute of Ethnography SASA), prof. Ljupčo Risteski, PhD (Faculty of Natural Sciences and Mathematics, Skopje), prof. Lidija Vujačić, PhD (Faculty of Philosophy, Nikšić), prof. Bojan Žikić, PhD (Faculty of Philosophy, Belgrade).

Secretary:

Marija Đokić (Institute of Ethnography SASA)

BELGRADE 2018

ЕТНОГРАФСКИ ИНСТИТУТ САНУ

ГЛАСНИК

ЕТНОГРАФСКОГ ИНСТИТУТА

LXVI

свеска 1

Главни и одговорни уредник:

Проф. др Драгана Радојичић (Етнографски институт САНУ)

Уредник:

Др Срђан Радовић (Етнографски институт САНУ)

Међународни уређивачки одбор:

Др Милица Бакић-Хејден (Универзитет у Питсбургу), др Ана Драгојловић (Универзитет у Мелбурну), проф. др Петер Финке (Универзитет у Цириху), проф. др Карл Казер (Karl-Franzens Universität, Грац), др Габриела Килианова (Етнолошки институт САВ, Братислава), проф. др Шел Магнусон (Универзитет у Упсали), проф. др Марина Мартинова (Институт етнологије и антропологије РАН, Москва), др Иванка Петрова (ИЕФЕМ – БАН, Софија), др Татиана Подолинска (Етнолошки институт САВ, Братислава), др Јана Поспишилова (Етнолошки институт АН ЧР, Брно), др Инес Прица (Институт за етнологију и фолклористику, Загреб), др Ингрид Славец Градишник (Институт за словеначку етнологију ЗРЦ САЗУ, Љубљана).

Уређивачки одбор:

Др Гордана Благојевић (Етнографски институт САНУ), др Иван Ђорђевић (Етнографски институт САНУ), проф. др Илдико Ердеи (Филозофски факултет у Београду), проф. др Љиљана Гавриловић (Етнографски институт САНУ), др Јелена Јовановић (Музиколошки институт САНУ, Београд), др Александра Павићевић (Етнографски институт САНУ), др Лада Стевановић (Етнографски институт САНУ), академик Гојко Суботић (Српска академија наука и уметности, Београд).

Издавачки савет:

Проф. др Јелена Ђорђевић (Факултет политичких наука, Београд), проф. др Маја Година Голија (Институт за словеначку етнологију ЗРЦ САЗУ, Љубљана), др Рената Јамбрешић Кирић (Институт за етнологију и фолклористику, Загреб), др Мирослава Лукић Крстановић (Етнографски институт САНУ), др Младена Прелић (Етнографски институт САНУ), проф. др Љупчо Ристески (Природно-математички факултет, Скопље), проф. др Лидија Вујачић (Филозофски факултет у Никшићу), проф. др Бојан Жикић (Филозофски факултет у Београду).

Секретар уредништва:

Марија Ђокић (Етнографски институт САНУ)

БЕОГРАД 2018.

Издавач:
ЕТНОГРАФСКИ ИНСТИТУТ САНУ
Кнез Михаилова 36/IV, Београд, тел. 011–2636–804
e-mail: eisanu@ei.sanu.ac.rs
Мрежна страница часописа: www.ei.sanu.ac.rs

Publisher:
INSTITUTE OF ETHNOGRAPHY SASA
Knez Mihailova 36/IV, Belgrade, phone: 011–2636–804
e-mail: eisanu@ei.sanu.ac.rs
Journal's web page: www.ei.sanu.ac.rs

Лектор:
Ивана Башић

Превод:
аутори текстова

Дизајн корица:
Горан Витановић

Техничка припрема и штампа:
Академска издања, Београд

Тираж:
300 примерака

Примљено на X. седници Одељења друштвених наука САНУ одржаној X 2018. године
на основу реферата академика Димитрија Стефановића.

Accepted for publication at the X meeting of the Department of Social Sciences SASA
on X 2018, based on the report of academician Dimitrije Stefanovic.

Штампање публикације финансирано је из средстава
Министарства просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије
Printing of the journal was funded by the Ministry of Education, Science and Technological
Development of the Republic of Serbia

Гласник Етнографског института САНУ излази три пута годишње и доступан је и индексиран у
базама: DOAJ (Directory of Open Access Journals), ERIH PLUS (European Reference Index for the
Humanities), SCIndeks (Српски цитатни индекс), Ulrich's Periodicals Directory, NSD (Norsk
samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS – Norwegian Social Science Data Service), CEEOL (Central
and Eastern European Library).

The Bulletin of the Institute of Ethnography SASA is issued three times a year and can
be accessed in: DOAJ (Directory of Open Access Journals), ERIH PLUS (European Reference
Index for the Humanities), SCIndeks (Srpski citatni indeks), Ulrich's Periodicals Directory, NSD
(Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS – Norwegian Social Science Data Service),
CEEOL (Central and Eastern European Library).

Садржај
Summary

I
Научни радови
Scientific Papers

Тема броја –

Историјске ретроспективе етнологије и антропологије
(ур. Мирјана Павловић)

Topic of the Issue –

Historical Retrospectives of Ethnology and Anthropology
(ed. Mirjana Pavlović)

- Мирјана Павловић, *Ретроспективе српске етнологије* 7-9
Mirjana Pavlović, *Retrospectives of Serbian Ethnology*
- Мирослава Лукић Крстановић, *Научне политике и истраживачки ентитети у историјској ауторефлексији: Етнографски институт САНУ* 11-32
Miroslava Lukić Krstanović, *Scientific Policies and Research Entities in Historical Self-Reflection: Institute of Ethnography SASA*
- Младена Прелић, *Војислав Радовановић као етнолог* 33-52
Mladena Prelić, *Vojislav Radovanović as an Ethnologist*
- Милош Рашић, *Оливера Младеновић и народне игре у контексту српске етнологије* 53-72
Miloš Rašić, *Olivera Mladenović and Folk Dances in the Context of Serbian Ethnology*
- Катарина М. Митровић, *Сребрица Кнежевић: оквир научног и наставног бављења етнологијом и антропологијом* 73-88
Katarina M. Mitrović, *Srebrica Knežević: Academic and Pedagogical Framework in Ethnology and Anthropology*
- Мирослав Валка, Јана Поспишилова, *Антропозеографски метод и његово место у развоју чешке/чехословачке етнологије* 89-100
Miroslav Válka, Jana Pospíšilová, *The Anthropogeographic Method and Its Place in the Development of Czech/Czechoslovak Ethnology*
- Зоранчо Малинов, *Утицај српске етнолошке научне мисли на развој македонске етнологије* 101-116
Zorančo Malinov, *The Influence of Serbian Ethnological Scientific Thought on the Development of Macedonian Ethnology*

Varia

- Драгана Амедоски, *Османска жена на Централном Балкану између стереотипа и стварности (16-18. век)* 119-137
- Dragana Amedoski, *Ottoman Woman in the Central Balkans: Between Stereotypes and Reality (16th-18th Century)*
- Милан Ранђеловић, *Захиде Баџи: један пример суфијске мистике из османског Ниша* 139-154
- Milan Randelović, *Zahide Bacı: An Example of Sufi Mysticism from Ottoman Niš*
- Ивана Башић, Александар Узелац, *Базилиск (змија-петао) и његова симболика у општем и јужнословенском контексту* 155-176
- Ivana Bašić, Aleksandar Uzelac, *Basilisk (Cockatrice) and its Symbolism in the General and South Slavic Context*
- Момир Самарџић, Миливој Бешлин, *Развој сточарске привреде на српском селу у 19. веку* 177-192
- Momir Samardžić, Milivoj Bešlin, *Development of Pastoral Economy in the 19th Century Serbian Village*
- Милина Ивановић Баришић, *Београдска околина: етнолошко-антрополошка истраживања* 193-205
- Milina Ivanović Barišić, *The Environs of Belgrade: Ethnological and Anthropological Research*
- Stojanche Kostov, *Dance Tradition of the Macedonian Diaspora in Serbia (Following the Research of Ethnochoreologist Mihailo Dimovski in Glogonj and Jabuka)* 207-216
- Стојанче Костов, *Плесна традиција македонске дијаспоре у Србији (по примерима истраживања етнокореолога Михаила Димовског у Глогоњу и Јабуци)*

II

Научна критика и полемика Discussion and Polemics

- Ђурђина Шијаковић, *Ретроспективе и перспективе етнологије и антропологије* 217-221
- Бојана Богдановић, *Мали лексикони српске културе – Етнологија и антропологија* 221-223
- Никола Крстовић, *Сећање на сећања* 223-225
- Sonja Žakula, Jadranka Đorđević Crnobrnja, *Art Practices and Urban* 226-227

*Promenades: Belgrade's Knez Mihailova Street vs. Dionysius
the Areopagite Promenade in Athens*

Нина Аксић, *Истраживања Новог Пазара и околине – некадашњи
и савремени изазови* 228-234

добити неколико кључних информација о онима за које су били највише заинтересовани.

Домаћини научног скупа су се својски потрудили да научни скуп оплемене додатним садржајима, атмосфером гостопримства, скромном али укусном српском трпезом, и више него пригодном и угодном сценографијом Музеја на отвореном – „Старо село Сирогојно“. Скуп је отворен уз многе ријечи добродошлице од стране чланова Организационог одбора, директорке Етнографског института др Драгане Радојичић, директорке Музеја на отвореном – „Старо село Сирогојно“ Светлане Ђалдовић-Шијаковић, затим уз ријечи представника САНУ, Министарства просвете, науке и технолошког развоја, те локалне заједнице и иностраних пријатеља института. Нису изостали ни пријатни садржаји, попут представљања „Дружица“, вокалног састава Етнографског института, и презентације кратког филма аутора Јожеа Рехбергера Оргина. У галерији Музеја отворена је изложба слика академске сликарке др Петрије Јовичић и приређена изложба издања Етнографског института, коју је осмислила Биљана Миленковић-Вуковић, етнолог и библиотекар саветник.

Тиме су, можемо слободно рећи, „у оквиру свог научног поља“, организатори скупа показали колико за сваки успјешан дијалог – па и овај научни у Сирогојну – плодно тле стварају компетентност у струци и отвореност за идеје, руку под руку са лијепом ријечју, гостољубљем и људским контактом.

Ђурђина Шијаковић

Мали лексикони српске културе – Етнологија и антропологија

Прошле, 2017. године, у суиздаваштву Етнографског института САНУ и Службеног гласника, објављена је научно-стручна публикација *Етнологија и антропологија*, обима 455 страница, прва у серији издања *Мали лексикони српске културе*. Уредница издања је проф. др Љиљана Гавриловић, док је уредник едиције др Владимир Рогановић. *Мали лексикони српске културе – Етнологија и антропологија* изашао је у години обележавања седамдесете годишњице оснивања Етнографског института САНУ и реч је о пионирском подухвату у области етнологије и антропологије у Србији који попуњава недостатак свеобухватнијих лексикона и енциклопедија српске културе. Ауторски и уређивачки тим се прихватио захтевног посла – да у издању умереног обима и прикладној форми, како стручној тако и широј публици синтетички представи историјски развој етнологије и антропологије и укаже на нове приступе ове науке и њој блиских дисциплина. Овај лексикографски пројект представља интелектуално храбро настојање да се, из перспективе савремених научних тенденција, све оно што је „у обиљу важног најважније“ представи најширој јавности. Целокупан научни тим Етнографског института САНУ, чији ауторски текстови чине садржај издања, одлучили су да овом публикацијом буду обухваћени појмови „материјалне и духовне, и оне сасвим архаичне и универзалне, и оне специфично националне, али и оне савремене и интернационалне културе“. Број одабраних појмова је у корелацији са седамдесет година рада Етнографског института САНУ. У првој књизи нове едиције

Службеног гласника *Мали лексикони српске културе* (која за циљ има да региструје, афирмише и (ре)дефинише оне вредности које чине носеће тачке српског културног идентитета и стандарда, са нормативном функцијом у термилошкој и методолошкој научној и општедруштвеној употреби) представљено је седамдесет кључних појмова *културе* при чему се, као што је у предговору издања наглашено, сам појам културе „о чијем прецизном значењском одређењу, три века пошто је настао, истраживачи разних усмерења и одређења и даље живо дебатују“, овде схвата у најширем смислу: као „творевина изнад свих нужности и изнад свих корисности“.

Имајући у виду дугу традицију истраживања и акумулирано знање о култури, ауторски и уређивачки тим је добио нимало лак задатак: да успостави *критеријуме одабира* кључних одредница. Определујући се да у форми лексикона из непрегледне количине расположивих искуства представе оно знање које је у фокусу интересовања не само научног и стручног већ и ширег круга корисника, аутори су се, према речима проф. др Љиљане Гавриловић, научног саветника Етнографског института САНУ и уреднице тома, приликом избора појмова руководили, између осталог, и критеријумима репрезентативности и занимљивости. Др Владимир Рогановић, уредник и редактор у Лексикографској редакцији „Службеног гласника“ и уредник едиције *Мали лексикони српске културе*, у предговору издања наглашава да је, самим тим, публикација на корист најширем кругу читалаца: „научницима, као полазни корак и помоћно средство приликом истраживања, студентима и ученицима као синтеза и употребљив уџбеник, а заинтересованом читаоцу као узбудљива пречица ка обиљу културних феномена“.

Приређени наративи садрже драгоцене податке о традиционалној и савременој, сеоској и градској, елитној и популарној те већинској и мањинској културној стварности. Највећи је број *опитих појмова* који су важни за разумевање прошлости и садашњости етнологије и антропологије као науке, српске заједнице и културе у целини. Но, нису запостављени ни сви други релевантни појмови, тако да издање оставља утисак целовитости. Обрађене су и најзначајније етнолошке и антрополошке установе у Србији, многа дела, часописи и друга штампана издања, најважнији догађаји из прошлости, нематеријално културно наслеђе, предмети материјалне културе, битни етнографски елементи као и детаљи из свакодневице. „Не само ради сазнања, већ и као израз поштовања према њиховом раду“, нису изостављени ни биографски подаци о истакнутим српским етнологима и антрополозима. Необично детаљни, фактографски тачни и прегледни текстови, који у појединим одредницама надилазе лексиконски ниво и више су налик енциклопедијским, доносе опште податке какви се могу наћи и у другим изворима, али сваки појединачни дискурс има посебан значај, јер уједно истиче и специфичности њиховог разумевања у српској култури, као и историјат њихове обраде у српској етнологији и антропологији. Одређени наративи представљају и јединствене хронологије које су релевантне за стицање увида у развој појединих појава и пракси, концизно повезујући њихове почетне и савремене контексте. Увиди, информације и сазнања су приказани у по квалитету уједначеним текстовима, са одступањима у обиму појединих одредница који су логична последица природе проучаваних појава.

Појмове је требало представити лексикографски сажето, а уједно методолошки и композиционо доследно, што је за ауторе текстова био велики изазов, имајући у виду да дословно свака одабрана одредница може бити предмет засебних студија. Требало је, неретко, балансирати између различитих, каткад и опречних гледишта у тумачењу појединих појмова, а при томе уједно нагласити и њихово специфично значење у српском културном контексту. Један од начина да се што више података сажме и прикаже на једном месту (што издања лексиконског типа подразумевају), био је тај да се поред основног текста приложи и пододреднице и допунске информације графички одвојене од основног текста. Посебно важно је и то што сваку од одредница прати и попис релевантне литературе (било да су то књиге и/или стручни часописи домаћих и/или страних аутора) који представља „својеврсни путоказ заинтересованом кориснику“, пружајући најширем кругу читалаца могућност даљег и дубљег истраживања и сагледавања обрађиване материје.

Постојало је неколико начина да се уобличени материјал поређа у целовит наратив. Ауторски и уређивачки тим је одлучио да садржајне јединице разврста азбучним редом, што издању даје прегледност и омогућава да се књига из странице у страницу, из поглавља у поглавље, са лакоћом чита и прати.

У техничком погледу веома добро и атрактивно урађена публикација, илустрована је бројним цртежима и фотографијама чији су аутори: др Петрија Јовичић, Драган Боснић, др Небојша Газић, Тијана Јевтић, Олга Бенсон и Александар Дероко. Јединствени и специфични илустративни материјали пронађени су и у збиркама и документацији Етнографског института САНУ, Етнографског музеја у Београду и Музеја историје Југославије.

Пласирањем *Етнологије и антропологије* на „тржиште“ не само научно и стручно, већ и литературе намењене најширем кругу читалаца, корпус радова који произлазе из теоријског и аналитичког промишљања и проблематизирања културе у најширем смислу речи, постао је кохерентнији. Систематизоване, синтетизоване и дистрибуиране информације пружају могућност поузданог приступа општем (са)знању, уједно омогућавајући laku ојентацију унутар специфичног контекста, што приказану публикацију чини референтном тачком за сва будућа издања едиције *Мали лексикони српске културе*.

Бојана Богдановић

Сећање на сећања (8–30. новембар 2017. године, Галерија науке и технике САНУ)

Једна у низу манифестација којом је Етнографски институт САНУ прославио 70 година постојања јесте и изложба *Сећање на сећања* аутора проф. др Љиљане Гавриловић, научне саветнице Етнографског института САНУ и истраживача сарадника др Бојане Богдановић, МА Милана Томашевић и МА Милоша Рашића. Тема изложбе, чији је визуелни идентитет уобличила др Пертија Јовичић, научна сарадница Етнографског института САНУ јесте *теренско истраживање* у домаћој етнологији и антропологији у прошлости и данас. Прва изложба коју је од

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

39(05)

Гласник Етнографског института = Bulletin of the Institute of Ethnography /

главни и одговорни уредник Драгана Радојичић. – Књ. 1, бр 1/2 (1952) –
Београд : Етнографски институт САНУ (Кнез Михаилова 36/IV), 1952 –
(Београд : Академска издања). – 24 cm

Три пута годишње. - Друго издање на другом медијуму: Гласник
Етнографског института САНУ (Online) = ISSN 2334-8259

ISSN 0350-0861 = Гласник Етнографског института

COBISS. SR-ID 15882242